

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет хореографічного мистецтва

Кафедра народної хореографії

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ТА
ВІТЧИЗНЯНОГО МИСТЕЦТВА**

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу

Харків, 2023

УДК 7.036(100+477)

С 91

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(*протокол № 7 від 21.02.2023 р.*)

Рекомендовано кафедрою народної хореографії
(*протокол № 7 від 15.02.2023 р.*)

Рекомендовано рішенням ради ФХМ
(*протокол № 7 від 17.02.2023 р.*)

Рекомендовано науково-методичним комітетом ФХМ
(*протокол № 1 від 20.02.2023 р.*)

Рецензенти:

Олена Білик, доцент, доктор педагогічних наук, проректор з
навчальної роботи ХДАК

Ірина Мостова, кандидат мистецтвознавства, декан ФХМ
ХДАК

Укладач:

Тетяна БРАГІНА, доцент, кандидат філософських наук,
доцент кафедри народної хореографії

Сучасні проблеми світового та вітчизняного мистецтва :
прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів
другого (магістер.) рівня вищої освіти спец. 024 «Хореографія»,
освітня програма «Хореографія» / М-во культури та інформ.
політики, Харків. держ. акад. культури, Ф-т хореогр. мистецтва,
Каф. нар. хореографії ; уклад. Т. М. Брагіна. Харків : ХДАК,
2023. 31 с.

Навчальний курс «Сучасні проблеми світового та
вітчизняного мистецтва» є вибіркоким компонентом з циклу
професійної підготовки магістрів зі спеціальності 024
«Хореографія», освітньої програми «Хореографія».

Для студентів та викладачів напряму підготовки
«Хореографія», слухачів системи підвищення кваліфікації та
післядипломної освіти.

УДК 7.036(100+477)(073)

© Харківська державна академія культури, 2023 рік

© Брагіна Т. М., 2023 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	вибіркова	
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність 024 Хореографія Освітня програма Хореографія	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента –	Ступінь: Магістр	Лекції	
		24 год.	4 год.
		Семінарські	
		6 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Вид контролю: іспит	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання –

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна «Сучасні проблеми світового та вітчизняного мистецтва» покликана допомогти студенту досягнути розуміння сутності сучасного мистецтва, сучасних художніх практик у нашій країні та поза її межами. Навчальна дисципліна створює передумови для формування світоглядних позицій фахівця, його загальної культури. У процесі вивчення дисципліни студенти мають усвідомити способи поєднання набутих теоретичних знань з можливістю їх використання у власній мистецькій, педагогічній, науковій роботі. Окрім цього навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у студентів здібностей до самооцінки, самоконтролю, самореалізації, забезпечити можливість вирішення актуальних художніх проблем сучасності, адже сучасне мистецтво – це дослідницька діяльність, процес, а не тільки створення вишуканих артефактів.

Мета – визначити у подальшій практиці магістрів найбільш важливі питання розвитку культури згідно обраного напрямку практичної, творчої або наукової діяльності та допомогти у їх вирішенні. Майбутній магістр має розглядати проблеми сучасного мистецтва у соціокультурному просторі, використовуючи сучасні методології та міждисциплінарні зв'язки. Цьому має сприяти самостійна робота магістрів, яку доцільно проводити як у загальному навчальному процесі, так і згідно певних фахових зацікавлень. Вона передбачає ознайомлення студентів парадигмами сучасного мистецтва, концепціями та науковими школами у цій царині та прийомами використання методичного інструментарію цієї галузі в практичній професійній діяльності майбутнього фахівця.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

1. навчити студентів орієнтуватися в ідейних і художніх особливостях сучасного мистецтва;
2. розглянути естетичні категорії елітарної та масової культури у системі видів мистецтва (пластичних, музичних, сценічних, екранних, дигітальних та ін.); усвідомити відсутність жорстких кордонів між високою та поп-культурою у епоху масових комунікацій;
3. виявити особливості та місце українського сучасного мистецтва в світовому культурному просторі;
4. характеризувати прикмети та засоби утілення постмодерністських ідей у перформативних мистецтвах кінця ХХ-початку ХХІ століття;
5. визначити можливі аспекти використання танцю і театральних жанрів як елементів розважальної індустрії.
6. з'ясувати особливості розвитку сучасного мистецтва в умовах повномасштабної війни російської федерації проти України.

Засвоєння навчальної дисципліни «Сучасні проблеми світового та вітчизняного мистецтва» забезпечує набуття таких **компетентностей**:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань).

Спеціальні (фахові компетентності)

СК1. Усвідомлення місця та ролі хореографічної культури у сучасному соціокультурному просторі, здатність виявляти новітні тенденції та перспективні напрями розвитку хореографії.

СК2. Здатність виявляти та вирішувати проблеми (дослідницькі, творчі, організаційні) у сфері фахової діяльності.

СК3. Здатність здійснювати дослідницьку діяльність у сфері хореографії.

СК4. Здатність до художньо-критичної діяльності у сфері хореографії.

СК10. Усвідомлення синтетичної природи хореографічного мистецтва та багатоманітності його можливих зв'язків з іншими мистецтвами у хореографічному творі.

СК11. Здатність створювати хореографічну складову в різних мистецько-видовищних формах.

СК15. Здатність здійснювати художньо-просвітницьку діяльність з метою пропаганди хореографічного мистецтва.

Результатами вивчення дисципліни «Сучасні проблеми світового та вітчизняного мистецтва» є:

ПР1. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для провадження педагогічної, адміністративно-управлінської, балетмейстерської, науково-дослідної діяльності в сфері хореографії.

ПР5. Вміти аргументувати, упорядковувати факти, аналізувати, порівнювати, класифікувати, робити висновки у процесі науково-дослідної діяльності.

ПР8. Застосовувати методологію наукових досліджень у процесі аналізу феноменів хореографічної культури.

ПР9. Володіти навичками художньо-критичного осмислення явищ хореографічної культури сучасності в контексті загальнономистецького поступу.

ПР16. Визначати місце та роль хореографічної складової в контексті різножанрового художнього проекту як одного із засобів реалізації творчої ідеї, використовуючи традиційні та

альтернативні хореографічні техніки, комплексні прийоми, залучаючи суміжні види мистецтв.

ПР20. Популяризувати хореографічне мистецтво у процесі різноаспектної художньо-просвітницької діяльності.

Критерієм засвоєння теоретичного та практичного матеріалу дисципліни «Сучасні проблеми світового та вітчизняного мистецтва» можна вважати досягнення мінімального порогового рівня у 60 балів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна характеристика основних проблем світового та вітчизняного мистецтва

Тема 1. Проблеми мистецтва в епоху глобалізації; національна ідентичність та мультикультурні процеси в Україні

Мистецтво як феномен культури. Мистецтво як складова національної картини світу. Функції мистецтва: від Аристотеля до сучасності (З. Фройд, Ж.-П. Сартр, Т. Адорно, В. Беньямін та ін.). Суб'єкти мистецтва: творець, глядач, критик, любитель. Талант, натхнення, старанність у / для мистецтва як чинники його розвитку. Академічне та неакадемічне, елітарне та масове, приватне та публічне. Критерії сучасного мистецтва. Мистецтво як стиль життя, мистецтво у професії та професія як мистецтво. Естетична концепція Т. Адорно. Досконале мистецтво – мистецтво, що відповідає очікуванням суспільства. Археологія М. Фуко: мистецтво як «німі пам'ятники», «туманні сліди», «речі, загублені в минулому». Види і форми мистецтва. Класифікації мистецтва: за способом втілення образу, за формою сприймання, за використовуваними матеріалами та ін. Різновиди мистецтва: образотворче, музичне, монументальне («синтетичне»),

«технічне», декоративно-прикладне, садово-паркове та ін. Візуальне мистецтво. Музичне мистецтво. Хореографічне мистецтво. Театральне (сценічне) мистецтво. Екранні мистецтва. Стили, напрямки, жанри як головні характеристики мистецтва. Хронологія та типологія художніх стилів. Полістилістика та інтерпретація мистецтва в постмодерністському баченні (Р. Барт, Ю. Крістева, Ж. Дерріда, Ж. Делез та Ф. Гваттарі).

Стильовий плюралізм та стильові експерименти в сучасному мистецтві. Масове й елітарне мистецтво: мистецтво «для всіх» та мистецтво «для обраних». Індустрія культури та індустрія мистецтва. Ідеологічність та «масовість» мистецтва (Франкфуртська, Берлінгемська школи). Мистецтво в музеї та мистецтво на вулиці. Гендерний аспект сучасного мистецтва.

Тема 2. Топологія сучасного мистецтва

Етимологія поняття сучасності. Середньовічне латинське поняття *contemporarius* та пізньолатинське *contemporalis*, англійське *contemporary*, датоване XVII століттям. Філософське осмислення сучасності як пост-гегелівський феномен, пов'язаний з екзистенційною теологією С. К'єркегора. Нове розуміння сучасності у другій половині XX століття: використання поняття сучасності для позначення нової епохальної періодизації, протиставленої модерну. Хронологічно-типологічні стадії сучасного мистецтва: авангард, модернізм, постмодернізм. Осмислення понять модерне, сучасне, новітнє мистецтво. Створення інституцій сучасного мистецтва: Institute of Contemporary Arts (ICA, London, 1946). Критерії сучасного мистецтва.

Художні пошуки сучасного мистецтва: нові образи, нові матеріали та засоби виразності. Зсув від об'єкту художньої творчості та твору мистецтва до процесу, контексту, реципієнта. Розвиток концептуального мистецтва і мінімалізму. Соціальна і політична спрямованість арт-процесу з точки зору змісту (тематика) і складу (фемінізм у мистецтві, активність етнічних меншин та соціальних груп).

Тема 3. Методологія студій сучасного мистецтва

Методологічний інструментарій в мистецтвознавчому дослідженні: історико-порівняльний, історико-хронологічний, біографічний. Індивідуальна манера художника. Методи дослідження мистецтва: Методологічний інструментарій в мистецтвознавчому дослідженні: історико-порівняльний, історико-хронологічний, біографічний, генетичний, системний, структурно-функціональний. Індивідуальна манера художника.

Здобутки формальної школи мистецтвознавства. Адольф фон Гільдебрандт про просторову форму та постановку проблеми щодо її цілісного зображення. Г. Вольфлін про стиль у мистецтві. Три типи стилю: індивідуальний, національний та історичний.

Віденська школа мистецтвознавства. М. Дворжак (1874–1921). Концепція художнього розвитку, що пов'язує історичну еволюцію мистецтва з розвитком духовного життя суспільства (історія мистецтва як історія духу). Отто Бенеш (1896–1964) – учень і послідовник М. Дворжака. Ідеологічний фактор як основа його суджень про мистецтво.

Метод іконології Ервіна Панофські. Ервін Панофські (1892–1968) як історик культури. Відмінності між іконографією та іконологією. Іконологія як вивчення опосередкованих зв'язків між мистецьким твором і культурним середовищем. Три ступені інтерпретації твору за Панофські : доіконографічна, іконографічна та іконологічна. Позиція Панофські щодо наукової інтерпретації.

Ганс Зедльмайр (1896–1984). Використання концепцій гештальтпсихології в інтерпретації творів мистецтва. Глумачення твору як цілісного феномена – Gestalt, Gesamtkunstwerk. Прагнення зробити з історії мистецтва строгу науку за допомогою правильного сприйняття мистецького твору. Пророкування занепаду мистецтва ХХ ст. з причин розпаду зв'язків людини зі світом і Богом. Р. Арнхейм (1904-2004) про психологію мистецтва. Використання висновків та засобів

гештальтпсихології у дослідженнях мистецьких творів. Візуальне сприйняття як мислення. Трактовка поняття «стиль» за Арнхеймом: стиль є гештальт; певна цілісна структура, що зберігає розходження усередині цієї цілісності; теорія гештальта здатна розкрити динаміку сил, що організують художній порядок. Мистецтвознавчі дослідження А. Варбурга, особливості методології (*der liebe Gott steckt im detail*, роль формування образів як цивілізаційного процесу, зміна відносин між образами мистецтва і мови).

Мистецтвознавчі студії Е. Гомбріха: історія стилю як процес постановки і вирішення художніх задач, які визначаються роллю художнього образу на даний момент історії. Категорії, які застосовуються до динаміки формування стилів: схема і корекція, норма і форма, канон, ідіома, код, конвенція. Вплив критичного раціоналізму К. Поппера на методологію Е. Гомбріха.

Внесок у становлення теорії та методології сучасного українського мистецтва В. Сидоренка, О. Соловйова, В. Личковаха, Л. Тарнашінської. Окремі аспекти проблематики сучасного мистецтва та його форм у дослідженнях І. Бурнашова, Н. Булавіної, М. Кушнарьової, Л. Смирної та В. Хаматова.

Тема 4. Інституціоналізація сучасного мистецтва

Поняття інституції. Інституції, які легітимізують суспільні відносини між митцями по «горизонталі» (спілки художників, творчі угруповання) або між митцями по «вертикалі» (система мистецької освіти). Економічні (розподільчі) інституції: салони, галереї, які просувають мистецтво на арт-ринок. Інституції регулюючі – інституція критики (ЗМІ). Державні управлінські інституції (Міністерство культури та інформаційної політики).

Заснування «Інституту сучасного мистецтва в Лондоні» (1946) – *Institute of Contemporary Arts*. Створення альтернативних офіційній Спілці художників творчих об'єднань: 1989 р. – Клуб Українських митців (КУМ); регіональні осередки митців, які займалися актуальним мистецтвом: київський «Живописний

заповідник» (1992), тернопільська «Хоругва» (1990), одеський «Човен» (1992), львівська «Дзига» (1993), «Плоский рів» у Хмельницькому (1995), Сумська філія «Малевич-центру» (1992) та ін. Відкриття галерей: «Музей сучасного мистецтва» у Кривому Розі, «Ковчег» в Одесі, «Пласт-арт» у Чернігові, «Смальта» у Харкові. Культурно-мистецькі та музейні комплекси. Національний культурно-художній і музейний комплекс «Мистецький Арсенал» (2005 р.).

Діяльність Національної академії мистецтв України, Інституту проблем сучасного мистецтва. Наукові видання з проблем сучасного мистецтва: «Сучасне мистецтво», «Художня культура: актуальні проблеми», «Мистецтвознавство України», «Арт-курсив», «МІСТ (Мистецтво, історія, сучасність, теорія)», «Мистецькі обрії».

Театральні фестивалі «Золотий лев» (Україна, Львів), «Празька квадріенале» (Чехія, Прага), «Божевественна комедія» (Польща, Краків). У щорічному фестивалі «Київська пектораль» (Україна, Київ).

Арт-ринок як соціально-економічний і культурно-історичний феномен і механізм. Функціонування сучасного арт-ринку. «Культура експертів» та арт-менеджерів. Галерейний бізнес. Сучасні аукціони як «фінансовий перформанс».

Розділ 2. Культуротворчі та мистецькі процеси сьогодення

Тема 5. Філософсько-естетичні різновиди театру

Риси естетики сучасного українського театру: провокаційність, епатаж, експериментальність; соціальність, спрямованість на глядача; примат дії, жесту; поєднання різних видів мистецтва; яскрава сценографія; іронічність, деконструкція тексту; цитатність; епатажність у грі акторів; довільна інтерпретація гри сенсів; використання елементів видовищного мистецтва: перформансу, хеппенінгу.

Творча діяльність українських театрів. (Львівський театр імені Марії Заньковецької, Український театр імені Івана Франка, Театр російської драми імені Лесі Українки та ін.). Експериментальні театри. Сучасні театральні фестивалі. Історія створення та аналіз діяльності лялькових театрів. Класика на сцені сучасного театру. Особливості сучасної режисури, діяльність Андрія Жолдака, Ігоря Афанасьєва, Андрія Багірова та ін. Принципи масової режисури Василя Вовкуна. Акторська майстерність провідних акторів драматичного театру.

Особливості театального мистецтва зарубіжних країн. Французька інтелектуальна драма. П'єси Ж.- П. Сартра «Мухи», «Переможці». «Театр абсурду» Франції і США. П'єси Семуєля Беккета «Чекаючи на Годо». Творчість Жана Жене, Ежена Іонеско. Бродвейські, офф-Бродвейські (Off-Broadway) та офф-офф-Бродвейські (Off-Off-Broadway) театри США. Створення у 1958 році The Fringe Society, головний принцип якого – створення вільного поля для демонстрації талантів та художніх ідей (Велика Британія). «Комеді Франсез», Королівський шекспірівський меморіальний театр, Національний народний театр Жана Вілара, неаполітанська театральна трупа Едурдо де Філіппо. Польський театр. Варшавський Національний театр, театр «Комедія», театр Людови. Режисура Конрада Свинарського, Ежи Гротовського. Німецький театр. Творчість Бертольда Брехта. Театр «Берлінський ансамбль».

«Театр абсурду»: паризькі постановки творів Е. Іонеско «Голомоза співачка» і С. Беккета «Чекаючи на Годо» початку 1950-х років. Естетика театру абсурду: алегорію, гротеск, фантастика, буфонада; почуття шоку від відсутності або втрати системи цінностей, почуття збентеження. Орієнтація на одне з ключових понять постмодернізму — ризому. Драматургія абсурду як жорсткий реалізм, показ людського нещастя, локального буття людини, приголомшеної стражданням.

Новітні форми театру: постмодерний, пост-драматичний, пост-авангардовий, нео-авангардовий театр.

Студійний рух у театральній культурі XX-XXI ст. Проблема ідентичності драматургічного тексту (verbatim). Verbatim як технологія створення п'єси і жанр сучасного документального театру.

Динаміка змін хореографічного театру другої половини XX століття. Авторський хореографічний театр, пов'язаний з іменами митців, які створили власні колективи і постановки.

Тема 6. Синтез виразних засобів у видовищних мистецтвах

Роль синтезу музики і танцю в балетному мистецтві, його вплив на довершеність форм, структурне наповнення композиції, побудову архітекτονіки, розкриття авторського задуму. Балет як синтез музики, драматургії, живопису, скульптури, літератури.

Хореографія й пластика на сучасному етапі є одним з найбільш виразних засобів побудови символічного образу масового театралізованого видовища, отже сукупність знаків, які несуть форми цих видів, складає семіотичність видовища.

Візуальна форма танцювального руху як типова системна організація виразних засобів, з певною сумою виразних елементів з постійною структурою і системоутворювальними властивостями. Танцювальний рух – невербальний знаком, який створює систему специфічної мови танцю. Танцювальний рух як виразна форма. Створення знаково-символічної конструкції театралізованого видовища.

Тема 7. Головні тенденції сучасної сценографії

Сценографія кінця XX-початку XXI ст. у її зумовленості загальнохудожнім контекстом; специфіка використання нових технологій у сучасних сценографічних рішеннях та їх вплив на формування художньої мови сучасного театру. особливості творчого доробку найвизначніших сценографів XX – початку XXI ст.. Естетичні концепції та сучасні художні практики: від ілюзорного натуралізму до образно-умовної метафори.

Ілюстративно-реалістична сценографія як напрям сучасної театральної практики. Ілюстративно-реалістичні вирішення спектаклів з елементами метафори. Метафоризація сценічного простору. Постать художника в сучасному театрі. Художньо-декораційне, режисерське, музичне, пластичне вирішення вистав. Традиційні, ілюстративні, побутово-описові, та умовно-символічні, метафоризовані, у яких акцентовано на образі персонажа, на історичному періоді види сценографічних рішень.

Основні напрями: використання конструкцій, які по-різному оформлюють та оздоблюють; використання тканинних елементів як самодостатнього оформлення або в концепції з конструкціями; застосування проєкційних технологій та світлових ефектів; використання дзеркальних і прозорих площин; формування середовища з дрібних елементів, об'єднаних у композиційні центри.

Режисери, які самостійно формують своєю творчістю сценографічне середовище і розробляють всі складові вистави. А. Жолдак, В. Троїцький, В. Козьменко-Делінде, О. Кужельний.

Тема 8. Танцтеатр у світовому та вітчизняному культурному просторі: проблеми та перспективи розвитку

Проблема ідентичності драматургічного тексту (verbatim). Verbatim як технологія створення п'єси і жанр сучасного документального театру.

Динаміка змін хореографічного театру другої половини ХХ століття.

Авторський хореографічний театр, пов'язаний з іменами митців, які створили власні постановки.

Хореографічний театр як феномен сучасного хореографічного мистецтва, його напрями та школи: Дж. Баланчін, М. Бежар, Ноймайєр, П. Бауш, Форсайт, М. Ек. Творчість М. Канінгема та його французьких послідовників А. Прельжокаж, К. Сапорта, Д. Бангуе, М. Монньє. Творчість П. Бауш у

Вуппертальському театрі. Нідерландський театр балету. Хореографи Ханс ванн Манен, Іржі Кіліан.

Міжнародний конкурс балету ім. С.Лифаря (Перший конкурс відбувся у 1994 році у м.Києві) та Міжнародний фестиваль „Серж Лифар де ля данс” (Перший фестиваль – 1995 рік, м. Київ).

Розвиток сучасної танцювальної урбан культури як простору для самореалізації та творчого розвитку молоді. Класифікація сучасного урбан денсу: street dances (хіп-хоп, брейкінг, локінг, паппінг), club dances (хаус, ваккінг, рагга-денс холл), commercial dances (джаз-поп, джаз-фанк).

Тема 9. Напрями сучасного образотворчого мистецтва

Напрями сучасного образотворчого мистецтва. Поп-арт у Великій Британії та США. Творчість Е. Воргола та Р. Ліхтенштейна (1950ті-1970-ті рр.). Неопоп-арт 1980-их років: Дж. Кунс. Фотореалізм, гіперреалістичні зображення. Ч. Клоуз, Дж. Ріхтер. Концептуалізм Damien Hirst, Ai Wei Wei, Jenny Holzer. Інсталяція Yayoi Kusama, Dale Chihuly, Bruce Munro. Сучасна скульптура. Розв'язок архітектури, постмодерністська поетика, нові дискурси і наративи у локальному контексті.

Тема 10. Зростання ролі digital arts у сучасній культурі

Вплив технічного прогресу на мистецтво. Умови, специфіка видів мистецтва технологій. Медіа-арт та його видова специфіка (science-art, sms-art, mobilephone-art, феррофлюїд-арт). Комп'ютерна графіка, її особливості та її різновиди.

Історія виникнення відео-арту. Творчість Нам Джун Пайка. Етапи становлення і розвитку мистецтва відео-арту. Засоби створення художнього образу в мистецтві відео-арту. Відео-інсталяція як вид медіа-мистецтва. Розвиток Computer Graphics Arts в Україні. Мистецько-культурологічні дослідження цифрового мистецтва.

Тема 11. Сучасний ландшафтний дизайн. Ленд-Арт

Принципи та способи формування дизайну ландшафтного середовища із залученням об'єктів ленд-арту. Мистецтво ХХ ст. (від редімейдів до мінімалізму) як джерело ленд-арту. Первинні споруди, що візуально асоціюються із творами ленд-арту і слугують джерелом натхнення художників, є прадавні пам'ятки та «кола на полях» (протоленд-арт). Розмаїття назв цього виду художньої діяльності (ленд-арт, «земляне мистецтво», «неможливе мистецтво», «мистецтво в доквіллі», «традиції Sky-art, Sea-art, Land-work» тощо).

Енвайронмент» («Environmental Art») як більш широке поняття, яке охоплює ленд-арт і похідні від нього художні й дизайнерські практики, спрямовані на взаємодію з довкіллям.

Основні типи творів ленд-арту визначені за ознаками: часу — постійні й тимчасові, простору — розташовані у відкритому або закритому просторі (інтер'єрі); масштабу й композиційної структури — «арт-ландшафт» (невеликий за розміром антропогенний ландшафт із простою композиційною структурою) й «арт-ландшафт-парк» (займає територію парку, може розроблятися як монокомпозиція або як група ландшафтних композицій, об'єднаних однією темою й композиційним рішенням), за ступенем інтеграції у сформовану ландшафтну структуру — «арт-ландшафт» (єдиний художній простір на території) та «Галерея арт-ландшафтів» (два й більше арт-ландшафтів різної тематики на одній території).

Розвиток світової практики ленд-арту в трьох вимірах: як галузь сучасного мистецтва, дизайнерська практика й ефективний засіб вирішення екологічних проблем. Розвиток українського ленд-арту в руслі акціонізму з підкресленою соціально-політичною тематикою, акцент на роботі з довкіллям, менш розвинена дизайнерська складова.

Принципи (контекстний, міфопоетичний) та способи формування концепції твору ленд-арту як об'єкта ландшафтного дизайну. Залежність використання матеріалу від типу ландшафту.

Robert Smithson, Christo Jeanne-Claude, Andy Goldsworthy: avant-garde earthworks.

Тема 12. Кураторські практики у сучасному мистецтві

Кураторство як предмет мистецтвознавчого аналізу. Основні моделі кураторської практики, особливості і функції основних типів кураторства (музейний куратор, незалежний куратор, куратор біенале, перформативний куратор, освітній куратор, ін.).

Особливості інсталяційного підходу в кураторстві, альтернативні форми демонстрації художнього задуму. Дискурсивне кураторство: діяльність куратора як «виробника дискурсу»; розуміння сутності дискурсивної виставки, що націлена на відкритий культурний процес за участі митців й аудиторії.

Українське кураторство: історичні передумови формування кураторського фаху в Україні та дослідження українського кураторства. Виставки сучасного українського мистецтва та інші проєкти українських кураторів у контексті світових практик.

3. 2. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	Лекц.	Семінар.	Сам. роб.	Усього	Лекц.	Семінар.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ 1. Загальна характеристика основних проблем світового та вітчизняного мистецтва								
Тема 1. Проблеми мистецтва в епоху глобалізації; національна ідентичність та мультикультурні процеси в	8	2		6	6			6

Україні								
Тема 2. Топологія сучасного мистецтва	10	2	2	6	1 1	2	2	7
Тема 3. Методологія студій сучасного мистецтва	10	2	2	6	1 1	2	2	7
Тема 4. Інституціоналізація сучасного мистецтва	8	2		6	6			6
Разом за розділом 1.	36	8	4	2 4	3 4	4	4	2 6
Розділ 2. Культуротворчі та мистецькі процеси сьогодення								
Тема 5. Філософсько-естетичні різновиди театру	8	2		6	6			6
Тема 6. Синтез виразних засобів у видовищних мистецтвах	8	2		6	7			7
Тема 7. Головні тенденції сучасної сценографії	8	2		6	6			6
Тема 8. Танцтеатр у світовому та вітчизняному культурному просторі: проблеми та перспективи розвитку	8	2		6	7			7
Тема 9. Напрями сучасного образотворчого мистецтва	10	2	2	9	2			7
Тема 10. Зростання ролі digital arts у сучасній культурі	8	2		6	8	2		6
Тема 11. Сучасний ландшафтний дизайн. Ленд-Арт.	8	2		6	6			6
Тема 12. Кураторські практики у сучасному мистецтві	8	2		6	7			7
Разом за розділом 2.	72	1 4	6	5 2	7 4	2		7 0
Усього годин	90	1	1	6	9	4	4	8

		8	2	0	0			2
--	--	---	---	---	---	--	--	---

3.3. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кільк. год.	
		д/в	з/в
1	Топологія сучасного мистецтва	2	2
2	Методологія студій сучасного мистецтва	2	2
3	Проблеми сучасного образотворчого мистецтва	2	-
Разом		6	4

Плани семінарських занять:

Семінарське заняття № 1

Тема: Топологія сучасного мистецтв

Питання для обговорення:

1. Розмежування понять сучасне, модерне, постмодерне, контемпорарне мистецтво.
2. Хронологічні рамки сучасного мистецтва.
3. Критерії сучасного мистецтва.
4. Актуальне мистецтво.

Література: 1, 3

Семінарське заняття № 2

Тема: Методологія студій сучасного мистецтва

Питання для обговорення:

1. Використання формального методу А. Ріглія у студіях сучасного мистецтва.
2. Концепція методів бачення Г. Вольфліна.
3. Мистецтвознавчі дослідження А. Варбурга.

4. Візуальний образ та символічна форма в іконології Е. Панофські.
5. Мистецтвознавчі студії Е. Гомбріха.
6. Візуальне мистецтво та образне ядро у студіях Г. Зедльмайра.

Література: 1-6.

Семінарське заняття №3

Тема: Проблеми сучасного образотворчого мистецтва

Питання для обговорення:

1. Модернізм і постмодернізм у сучасному мистецтві.
2. Творчість сучасних живописців (стильові особливості).
3. Живопис і фото: проблеми творчої взаємодії.
4. Полістилізм сучасного українського образотворчого мистецтва.
5. Сучасні арт-виставки і фестивалі.
Література: 1-6.

3.4. Теми самостійних занять

№	Назва тем	Кільк. Годин	
		Д/В	З/В
1	Проблеми мистецтва в епоху глобалізації; національна ідентичність та мультикультурні процеси в Україні та світі	5	6
2	Критерії сучасного мистецтва	5	6
3	Проблема методологічних рефлексій сучасного мистецтва	5	7
4	Інституції сучасного мистецтва в Україні та світі	5	7
5	Сучасні проблеми сценічного мистецтва	5	6
6	Синтез виразних засобів у видовищних мистецтвах мистецтва	5	7
7	Синтез виразних засобів у сучасних видовищних мистецтвах	5	6

8	Порівняльна характеристика розвитку зарубіжного та вітчизняного танцю театру	5	6
9	Особливості сучасної візуальної культури	5	7
10	Проблема дигіталізації в мистецькому просторі	5	6
11	Ленд-арт: філософсько –культурологічні підмурки	5	6
12	Сучасний стан і перспективи кураторської діяльності	5	6
Разом		60	76

Питання для самостійної роботи:

1. Вплив глобалізації на розвиток національного мистецтва: мультикультуралізм, кроскультурність.
2. Соціодинаміка українського мистецтва у контексті глобальних явищ: виклики мультикультуралізму.
3. Сутність понять «сучасність», «постсучасність» у контексті мистецьких практик.
4. Особливості потрактування сучасного мистецтва в культурологічній та мистецтвознавчій літературі.
5. Основні підходи до розмежування модерного і постмодерного мистецтва..
6. Діяльність всеукраїнських та регіональних мистецьких інституцій мистецтва.
7. Бієнале сучасного мистецтва.
8. Поняття «синтез мистецтв» у контексті сучасних мистецьких практик.
9. Використання медіа технологій у мистецтві сценографії.
10. Сучасне європейське мистецтво у потрактуванні Г. Зедльмайра.
11. Сучасна сценографія як мистецтво створення візуального образу.
12. Роль Гаррі Сміта у розвитку digital arts..
13. Взаємозв'язок історії, теорії мистецтва у сучасній художній культурі..

14. Музейний знавець як критик та історик сучасного мистецтва.
15. Методологічна еволюція іконографічного аналізу.
16. Е. Маль і розвиток іконографічних досліджень у зарубіжній науці.
17. Іконологія Варбурзької школи.
18. Концепція «прихованого символізму» в історії мистецтва.
19. Environmental Art – сучасна художня практика
20. Психологічні та моральні проблеми мистецтва.
21. Основні моделі сучасних кураторських практик.
22. Митці, меценати, замовники – одна з проблем соціології мистецтва у новітньому зарубіжному мистецтвознавстві.
23. Специфіка аналізу художніх феноменів у методології сучасного мистецтвознавства.
24. Проекти українських кураторів у контексті світових мистецьких практик.
25. Музеї сучасного мистецтва: специфіка експозиції.

3.5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекційні, семінарські заняття, самостійна робота, підготовка домашніх завдань, методи стимулювання і мотивації, методи перевірки знань на практиці.

4. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1. Форми контролю

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту.

Передбачено рубіжні етапи контролю у формі письмового опитування або тестування, оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях.

4.2. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Розподіл балів за формами контролю.

Наприклад:

- відвідування заняття (пара) — 1; 17 пар — до 17 балів, 34 пари — до 34 балів.

- виконання практичного завдання — 7-10; 3 практичних завдання — до 30 балів

- усне опитування — 1-2; 3 усних опитування — до 6 балів

- практичний поточний контроль – 6-10 балів; 2 поточних практичних контролю – до 20 балів.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

Залік – від 60 до 100 балів

Іспит — від 60 до 89 балів (включно)

4.3. Розподіл балів за формами контролю

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

Залік — від 60 до 100 балів

Іспит — від 60 до 90 балів

4.4 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з	не зараховано з

		можливістю повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

6.1. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович І. «Нова українська скульптура» та спрямування сучасного українського мистецтва. Сучасне мистецтво. Збірник наукових праць. 2022. № 18. С. 131-140.
2. Алфьорова З.І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва: монографія / З. І. Алфьорова; М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури. — Х.: ХДАК, 2008. — 267 с.
3. Алфьорова З.І. Повернення до нелокальності: про методологічні «зсуви» в культурології і мистецтвознавстві // А. М. Алфьоров, З. І. Алфьорова // Культура України .Сер.Культурологія: зб. наук. пр. — Харків., 2017. — Вип. 55. — С. 8-17.
4. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття: Енциклопедичне видання у 2 т. Київ: Наука, 2010.
5. Брагіна Т. Хореографічна інтепретація драми "Довбуш" як засіб збереження танцювальної культури Прикарпаття / Ірина Мостова, Каріна Островська, Тетяна Брагіна // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. — Дрогобич, 2021. — Вип. 44, т. 2. — С. 60-65.
6. Голод І. Мистецтвознавство у національній освіті України / І. Голод // Мистецька школа в системі національної освіти України: навч.-метод. посібник.— Львів: Брати Сиротинські і К, 1999.— С. 15-25.
7. Голуб О. Аналіз творчих мотивацій митців у період радянського ідеологічного тиску. Мистецтвознавство України. 2022. № 22. С. 12-19.
8. Енциклопедія постмодернізму / [під ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. пер. О. Шевченко]. — К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. — 503 с.
9. Кара-Васильєва Т. Сучасне українське мистецтвознавство: новий погляд, переосмислення та наукова

координація / Т. Кара-Васильєва // Вісник НАН України.– 2014.– № 8.– С. 33-39.

10. Клековкін О. Ю. *Mise en scène: Ідеї. Концепції. Напрями* / О. Ю. Клековкін; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. — Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. — 800 с.

11. Личковах В. Авангард–постмодернізм–універсалізм: зміна парадигм неklasичної естетики / В. Личковах // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – № 7.

12. Нариси з історії образотворчого мистецтва України ХХ століття / ІПСМАМУ ; [ред.-упоряд. О. О. Авраменко; редкол.: В. Д. Сидоренко (голова), О. О. Авраменко, В. Я. Даниленко та ін.] : У 2 кн. –К.: Інтертехнологія, 2006. –Кн. 2. –656 с.

13. Опанасюк О. П. Іntenціональність у просторі культури: мистецтвознавчий, культурологічний, філософський аспекти: монографія. Київ: Аура Букс, 2018. 472 с.

14. Сидоренко В. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть / ІПСМ АМУ. – К. : ВХ [студіо], 2008. – 188 с.

15. Скиба М. Класичний музей і сучасне мистецтво [Електронний ресурс] / Микола Скиба // Korydor. – 2011. – Режим доступу до ресурсу : <http://korydor.in.ua/texts/511-Klasichniy-muzej-i-suchasne-mistetstvo>.

16. Станкевич М. Сім великих теорій мистецтва / М. Станкевич // Мистецтвознавство'12 : наук. збірн.– Львів: СКІМ, 2012.– С. 9-20.

17. Триколенко С. Т. Філософське осмислення драматургічної проблематики як підґрунтя сценографічного рішення / С. Триколенко // Молодий вчений. – 2014. – № 9. – С. 157–165.

18. Триколенко С. Т. Українська сценографія кінця ХХ – початку ХХІ ст.: основні тенденції розвитку та авторські позиції. Дис. канд. мистецтвознавства. Київ, 2016.239 с.

19. Харченко П. Гендер-тема в мистецтві нових медіа. Сучасне мистецтво. Збірник наукових праць. 2022. № 18. С. 123-130.

20. Юр М. Дискурс «академічне – експериментальне»: теорія та практика. Сучасне мистецтво. Збірник наукових праць. 2022. – №18. – С. 211–220.
21. Art history and its methods: a critical anthology. Ed. by E. Feruil. - Lnd., 1995.
22. Danto Arthur C. The transfiguration of the commonplace. A philosophy of art. - Cambridge (Mass.), 1981.
23. Deconstruction and the visual arts: art, media, architecture. Ed. by P. Brinette, D.Wills. Cambridge (Mass.), 1994.
24. Gombrich E.H. Ideals and Idols. Essays on Values in History and in Art. - Oxford, 1979.

6.2 ДОДАТКОВА

1. Беньямін В. Мистецький твір у добу своєї технічної відтворюваности // Беньямін В. Вибране. Львів: Літопис, 2002. – 214 с.
2. Белград Д. Культура спонтанності. Імпровізація і мистецтво у повоєнній Америці. – К.: Факт, 2008. – 528 с.
3. Брагіна Т. Культурно-семіотична концепція Е. Кассіпера як методологічна основа дослідження мистецтва / Брагіна Т. М., Гончарова О. С., Брагін Ю. А. // Search for scientific answers to the challenges of our time '2020 : conf. proc., December 28-29, 2020 / D. A. Tsenov Academy of Economics. - Svishtov, Bulgaria, 2020. - С. 108-111.
4. Бурлака В. Історія образу / Вікторія Бурлака // Історія образу. Мистецтво 2000- х. – К. : Фонд підтримки візуальних досліджень, 2011. – 206 с.
5. Гундорова Т. Соцреалізм: між модерном і авангардом / Т. Гундорова // Слово і час. 2008. №4. С. 14 – 21.
6. Нариси української популярної культури [Текст] / О. Гриценко [та ін.]; ред.. О. Гриценко; Український центр культурних досліджень, Інститут культурної політики. К: [б.в.], 1998. 760 с.
7. Петрова О. Третє Око: Мистецькі студії (Монографічна збірка статей) / ППСМ НАМ України. К.: Фенікс, 2015. 480 с.

8. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть / ІПСМ АМУ. К.: ВХ[студіо], 2008. ,188 с.: іл.

9. Смирна Л. Модерне, сучасне і новітнє мистецтво / Л. Смирна, В. Хаматов, А. Пучков. Сучасне мистецтво. Київ, 2016. Вип. 12. С. 158–167.

10. Смирна Л. В. Століття нонконформізму в українському візуальному мистецтві: Монографія / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: «Видавництво «Фенікс», 2017, 480 с.

11. Чепелик О. В. Взаємодія архітектурних просторів, сучасного мистецтва та новітніх технологій, або Мультимедійна утопія / ІПСМ АМУ. ,К.: Хімджест, 2009. 272 с.: іл.

12. Art History after Modernism. Chicago. University of Chicago Press, 2003.

13. Art since 1900: modernism, antimodernism, postmodernism / [H.Foster, R. «Terra Incognita», Y. Bois, B. Buchloh]. – London: Thames & Hudson, 2007. – 704 p. 127. Babij L. A Short Guide to Contemporary Art in Ukraine [Електронний ресурс] / Larissa Babij // Art margins online. – 2009. – Режим доступу до ресурсу:

http://www.artmargins.com/index.php?option=com_content&view=article&id=459%3Aa-short-guide-to-contemporary-art-in-ukraine&Itemid=68. 128. Beckstette S., Graw I., Lochner O. Preface / Sven Beckstette, Isabell

14. Barclay P. Computer Art: Contradiction in Terms? / P. Barclay // N.Y. Arts Magazine. — 2004. ,Sept.-Okt.

15. Benjamin W. The Author as Producer [Електронний ресурс] / Walter Benjamin // New Left Review. – 1970. – № 1/62. – Режим доступу до ресурсу : <http://newleftreview.org/?page=article&view=135>.

16. Conceptual art: a critical anthology / [A. Alberro, B. Stimson, E. Costa]. – Cambridge (MA), London: MIT Press, 1999. – 569 p.

17. Dance on its own terms: histories and methodologies / edited by Melanie Bales and Karen Eliot / New-York: Oxford University press, 2013. – 448 p.

18. Doherty C. The institution is dead! Long live the institution! Contemporary Art and New Institutionalism [Електронний ресурс] / Claire Doherty // Art of Encounter. – 2004. – №15. – Режим доступу до ресурсу: http://engage.org/publications/%5Cdownloads%5C152E25D29_15.%20Claire%20Doherty.pdf.

19. History of Art history in Central, Eastern and South-Eastern Europe: Jubilee International Conference celebrating The 200 Anniversary of the First Lecture on the History of Art at Vilna / Vilnius University (14– 16 September, 2010).– Torun', 2012.– Vol. 1– 300 s., Vol. 2– 286 p.

20. Kaye Nick. Postmodernism and Performance / Nick Kaye. — New York: St. Martin's Press, 1994. — 180 p.

21. Pollock G. Vision and Difference: Feminism, Femininity and the Histories of Art. London: Taylor and Francis, 2003. 368 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
4. Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334>
5. Мета – українська пошукова система. — <http://www.meta-ukraine.com>.
6. Пошукова система Google. — <http://www.google.com>.
7. The Journal of Visual Culture: <http://www.journalofvisualculture.org/>

8. Centre for Visual and Cultural Studies (CVCS), Scotland, Edinburgh: <http://www.eca.ac.uk/index.php?id=691>
9. Культурологія: підручники [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/kulturologiya/>
10. Культурологія. Історія культури [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books.html>
11. Національна парламентська бібліотека України. Електронна бібліотека культура України <http://elib.nplu.org/view.html?&id=124>

Питання до підсумкового контролю

1. Постмодерністська модель світу в мистецтві.
2. Розвиток вітчизняної антрепризи.
3. Постмодерністська стилістика вітчизняного образотворчого мистецтва.
4. Сценографія сучасного українського театру.
5. Вплив новітніх комунікаційних технологій на образотворче мистецтво постмодерну.
6. Хеппенінги та перформанси як форми акційного мистецтва.
7. Організаційні моделі театру у просторі сучасного мистецтва.
8. Тілесність як антропологічна цінність постмодерну та її втілення в мистецтві.
9. Змістова різниця між modern art та contemporary art.
10. Естетичні та етичні мотивації сучасного студійного руху.
11. Мистецтво об'єкту: арт-об'єкти та інсталяції.
12. Особливості розвитку танц-театру.
13. Діяльність стаціонарних та нестаціонарних інституцій сучасного мистецтва.
14. Архітектура постмодернізму.
15. Візуальна культура та символічна форма в іконології Е. Панофські.
16. Мінімалізм та наслідки його застосування на сцені.
17. Мистецтвознавча аналітика візуальної культури Е. Гомбріха.
18. Феномен треш-мистецтва та його прояви у театрі.
19. Візуальне мистецтво та образне ядро у вченні Г. Зедльмайра.

20. Специфіка творчих пошуків Театр. дос.
21. Вплив глобалізації на розвиток сучасного мистецтва.
22. Кінематограф постмодернізму.
23. Видовищність у площині культуротворчих процесів постмодернізму.
24. Вуличне мистецтво як транскультурний феномен.
25. Взаємодія науки і мистецтва в science art.
26. Новітні принципи побудови сучасної танцювальної вистави.
27. Проблема співіснування масового/елітарного в сучасному мистецтві.
28. Театральна «подія» на сцені.
29. Феномен кураторства в сучасному мистецтві.
30. Співвідношення понять modern, postmodern, contemporary arts.
31. Елітарне/масове у сучасному мистецтві.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО
МИСТЕЦТВА**

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу

Укладач:

БРАГІНА Тетяна Михайлівна, доцент, кандидат філософських наук,
доцент кафедри народної хореографії

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір Брагіна Т. М.

Підписано до друку 07.03.23 р.
Формат 60x84/16 Гарнітура «Times».
Папір офсетний. Друк цифровий.

Ум. друк. арк. 1,2 Тираж 50 прим. Зам. № 704

Надруковано в копіювальному центрі ФОП Іванової М. А,
свідотцтво В01 № 057818 м. Харків, віл. Римарська, 3/5
т. (057) 764-93-64, 755-79-12